

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра теоретичної і практичної філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
Філософського факультету
Дмитро НЕЛПА

« 31 » 08 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ПІЗНАННЯ

для студентів

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	031 Релігієзнавство
освітній рівень	перший (бакалаврський)
освітня програма	Релігієзнавство
спеціалізація	-
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	VI
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Лактіонова А. В., д.ф.н., доцент кафедри теоретичної і практичної філософії

Пролонговано: на 20 22 / 20 23 н.р. ЛН (підпис, ПІБ, дата) Лактіонова А. В. « 31 » 08 2022 р.

на 20 ___ / 20 ___ н.р. (_____) « ___ » ___ 20 ___ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробники: Лактіонова А. В. д.ф.н., професор кафедри теоретичної і практичної філософії

Затверджено

« 27 » серпня 2021 р.

Зав. кафедри теоретичної і практичної філософії
(Людмила ШАШКОВА)

Протокол № 1 від « 27 » серпня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол від « 31 » серпня 2021 року № 2
Голова науково-методичної комісії (Ірина МАСЛІКОВА)

« 31 » серпня 2021 року

Проголошено на 2022-2023 н.р. Пр. № 2 від 31.08.2022 р.
Маслікова І.І.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – надання знань та ознайомлення студентів (з подальшим самостійним обмірковуванням) з основними концептами, проблемами, теоретико-методологічними підходами і стратегіями сучасної теорії пізнання. Особливий акцент зроблений на роз'ясненні місця й значення теорії пізнання серед інших сучасних філософських дисциплін. Розглядаються особливості концептуальних підходів та позицій.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1. До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** загальні уявлення про теоретичну і практичну філософію; про специфіку філософських проблем у їхньому стосунку до науки, релігії, мистецтва як форм духовного життя людства; про засади критичного осмислення філософських концепцій та про основні варіанти розв'язання філософських проблем; про сутність й типи наукової раціональності; про загальну структуру світогляду та теоретичної і практичної діяльності людини з метою подальшого засвоєння критеріїв для експертних оцінок та способів їх фахового використання у різних сферах соціальної практики.
2. **Вміти** здійснювати аналітичну роботу; збирати та інтерпретувати наукову інформацію, обробляючи основну літературу з практичної та теоретичної філософії, ставити загальні цілі і основні завдання філософських досліджень; оперувати основними складовими теоретичної і практичної філософії у повсякденному житті і загальній соціальній практиці; полемізувати стосовно ключових філософських проблем, обираючи обґрунтоване рішення; визначати загальні риси онтологічних, антропологічних, соціальних, культурних, правових, політичних, мовних та історичних явищ; давати загальну оцінку стану і тенденціям розвитку культури, орієнтуватися в її основних практиках;
3. **Володіти елементарними навичками** розв'язувати задачі та практичні проблеми у процесі навчання; опрацьовувати літературу з теоретичної та практичної філософії; обґрунтовувати цілі та напрямки досліджень з філософії, зокрема аналізувати філософські проблеми соціальної практики, прогнозувати відповідні тенденції та наслідки її розвитку, розробляти моделі її можливого вдосконалення; здійснювати різні види дослідницької роботи (анотації, реферати, бібліографії) щодо тематики теоретичної та практичної філософії; належним чином представляти результати проведених досліджень; здійснювати комунікацію в професійному середовищі.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна *Теорія пізнання* належить до переліку обов'язкових дисциплін та викладається у 6 семестрі бакалаврату.

Навчальна дисципліна присвячена опрацюванню базових знань з теорії пізнання; зокрема про фундаментальні поняття, методологічні засади (принципи і методи); і включає вивчення традиційних та альтернативних ним теорій і концепцій. Основні теми для засвоєння: природа і джерела знання, проблема скептицизму, проблема сприйняття, проблема обґрунтування знання, проблема істини. Засвоєння зазначеної проблематики здійснюється із врахуванням центральної ролі теорії пізнання в західноєвропейській філософії (починаючи з епохи модерну і до тепер), особлива увага приділяється аналітичній традиції, а також альтернативним до традиційних витлумаченням даної проблематики (зокрема під егідою практичної філософії).

Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів. Змістовне наповнення курсу обумовлюється центральним місцем теорії пізнання в сучасній філософії. Розглядаються основні проблеми і теми епістемології (теорії пізнання) із спеціальним акцентом на аналітичну традицію філософії ХХ ст. Окрім основних проблем епістемології – природа і

джерела знання, проблема скептицизму, проблема сприйняття, в курсі спеціально розглядаються проблеми обґрунтування знання, проблема істини, теми про пояснення і розумінні (як пізнавальні механізми). В аналітичній традиції епістемологічну проблематику досліджують засобами філософії мови і філософії свідомості, яким приділяється спеціальна увага.

4. Завдання (навчальні цілі) – надати студентам базові знання про особливості концептуально-методологічних і теоретичних підходів сучасних філософів до теорії пізнання; її основні проблеми, розкрити особливості розуміння концептуальних засад в різних варіантах сучасної світової філософії, встановити їх пов'язаність між собою, а також з комплексом соціально-гуманітарного і природничо-наукового знання.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 5. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК 2. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань

ФК 10. Здатність виявляти потенційні зв'язки предметних знань релігієзнавства і їх застосування при аналізі актуальних суспільних проблем

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
ККод	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	основні поняття, методи, теоретичні основи теорії пізнання	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, доповнення, дискусії, конспект першоджерел, інтерактивна робота в малій групі, письмова контрольна робота	10
1.2	методологічні засади (принципи і методи) проблематики теорії пізнання та критично їх осмислювати	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, доповнення, дискусії, інтерактивна робота в малій групі, письмова контрольна робота	5
1.3	головні парадигми, а також найважливіші відомості про їхніх авторів, застосування різних методологічних	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, доповнення, дискусії, конспект першоджерел, інтерактивна робота в малій групі,	10

	принципів розробок з теорії пізнання		письмова робота	контрольна	
1.4	сучасні підходи – засади в межах яких формується сучасна проблематика та її концептуальні умови, парадигми – для застосування і розвитку наріжних ідей	Лекція, семінар, самостійна робота	письмова робота	контрольна	5
1.5	новітні підходи в теорії пізнання	Лекція, семінар, самостійна робота	письмова робота	контрольна	10
	Вміти:				
2.1	демонструвати знання спеціалізованої літератури з теорії пізнання	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, доповнення, дискусії, інтерактивна робота в малій групі, письмова робота	контрольна	5
2.2	пояснювати набуті знання з інших навчальних дисциплін в контексті теорії пізнання	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, доповнення, дискусії, конспект першоджерел, інтерактивна робота в малій групі, письмова робота	контрольна	10
2.3	пояснювати варіативність сучасних умов формування теоретичної та практичної філософії	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, доповнення, дискусії, інтерактивна робота в малій групі, письмова робота	контрольна	10
2.4	здійснювати дослідження наукових джерел, спираючись на методологічні засади теорії пізнання - та уникаючи їх тривіального відтворення	Лекція, семінар, самостійна робота	письмова робота	контрольна	5
	комунікація:				
3.1	демонструвати здатність до вільної комунікації мовою навчання;	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, доповнення, дискусії, есе, інтерактивна робота в малій групі		4
3.2	використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої літератури в підготовці до семінарських занять та написання самостійних робіт;	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, доповнення, дискусії, інтерактивна робота в малій групі		4
3.3	вести полеміку стосовно наріжних питань теорії пізнання в умовах аудиторної та поза аудиторної роботи на основі володіння категоріально-	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, доповнення, дискусії, есе, інтерактивна робота в малій групі		4

	поняттєвим апаратом даних дисциплін			
	автономність та відповідальність:			
4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Лекція, семінар, самостійна робота	конспект першоджерел	4
4.2	виконувати комплексні завдання та професійні обов'язки дослідника в галузі практичної та теоретичної філософії	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, доповнення, дискусії	10
4.3	брати участь у роботі фахових аналітичних групах, вирішуючи типові і нестандартні задачі із всією повнотою відповідальності	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел	4

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2
	Програмні результати навчання						-2.4				
ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно і письмово, використовувати мови для ефективної міжкультурної комунікації.	+	+	+	+	+		+		+	+	+
ПРН 4. Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальногуманітарної проблематики			+	+	+	+		+	+		

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.6), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (**вміння 2.1-2.6**); (**комунікація 3.1-3.3**); (**автономність та відповідальність 4.1-4.3**), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

- Усна доповідь, доповнення та участь в дискусіях на семінарах: ПРН 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.2, 4.3 – 36/60 балів
- Конспекти першоджерел: ПРН 1.1, 1.3, 2.2, 4.1 – 3/5 бали.
- Індивідуальна самостійна робота:
 - Філософське есе (одне з переліку тем): ПРН 3.1, 3.3 – 6/10 бали
 - Інтерактивна робота у малій групі та презентація її результатів: ПРН 1.1, 1.2,

1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2 – 3/5 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усього навчального курсу. Загальна оцінка за семестр складається із балів, отриманих за аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах) та за самостійні роботи (конспектування першоджерел, есе, інтерактивна робота в групах). Всі види робіт за семестр мають у підсумку:

- в максимальному вимірі 80 балів
- в мінімальному вимірі 48 балів

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкова контрольна робота в письмовій формі - РН 1.1-1.5, 2.1-2.4 – 12 / 20 балів

Підсумкове оцінювання у формі заліку:

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів за систематичну роботу впродовж семестру з урахуванням підсумкової контрольної роботи. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж критичний мінімум – 60 балів, для одержання заліку необхідно обов'язково відпрацювати пропущені теми в письмовій формі та здати/надіслати електронною поштою викладачу, що проводить семінарські заняття. Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестрову роботу (мінімум 48, максимум 80 балів) та підсумкової контрольної роботи (мінімум 12, максимум 20 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Підсумкова контрольна робота	Підсумкова оцінка з дисципліни
<i>Мінімум</i>	48	12	60
Максимум	80	20	100

7.2 Організація оцінювання:

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 48 бали	Max – 80 балів
Аудиторна робота: усна доповідь на семінарі, доповнення, участь в дискусіях	До теми: 1-5 протягом семестру, згідно з графіком навчальних занять. У разі відсутності студента на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому вигляді	«6» x 6 = 36	«10» x 6 = 60
	Конспекти першоджерел	Min - 3	Max -5
Самостійна робота	Написання есе на одну з тем: «Сучасна аналітична філософія» План: 1. Аналітична філософія і попередня історія філософії 2. Філософія мови в аналітичній традиції	Min - 6	Max -10

	<p>3. Аналітична філософія в Україні. Обов'язкова література: «Філософська думка» №3, 2011 рік, с. 4-93.</p> <p>«Сучасна континентальна філософія» План: 1. Історико-філософський контекст континентальної філософії 2. Аналітична і континентальна філософія: діалог чи непримиримість? 3. Перспективи сучасної філософії. Обов'язкова література: Крічлі С. «Вступ до континентальної філософії»</p> <p>«Неоднозначності перекладів українською філософських текстів». План: 1. Іntenційність, відчуття, мислення. 2. Філософія свідомості Д. Чалмерса: аргумент «Зомбі». 3. Інші приклади ускладнень при перекладі філософських текстів. Обов'язкова література: «Філософська думка» №5, 2015 рік, с. 4-117. «Сучасна метафізика і епістемологія». План: 1. Проблема тотожності особистості. 2. Епіфеноменалізм. 3. Трансценденталізм сьогодні. Обов'язкова література: Сепетій Д. «Свідомість як суб'єктивність: таємниця Я. Книга 2. Привид у машині проти демона Лапласа»</p>		
	Інтерактивна робота у малій групі та презентація її результатів	Min - 3	Max -5
Підсумкова	До тем 1-5	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20

контрольна робота			
Підсумкова оцінка з дисципліни		60	100

Критерії оцінювання:**Усна відповідь:**

10-7 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу.

6-1 бал – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності.

Доповнення / дискусія:

1 бал – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

Конспект першоджерел:

5-3 бал – студент опрацював необхідний текст із цитуванням та відповідними власними зауваженнями та поясненнями.

2-1 бал – відсутні пояснення цитувань, власні зауваження.

Самостійна робота (есе):

10-9 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи.

8-7 балів – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності.

6-4 балів – у цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності.

3-0 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань.

Інтерактивна робота в малій групі:

5-4 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу.

3-1 бал – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності.

Підсумкова контрольна робота:

20-16 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи.

15-11 балів – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності.

10-6 балів – у цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності.

5-0 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин і виконання самостійних робіт.

7.3 Шкала відповідності:

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
1	Тема 1. Теорія пізнання в сучасній філософії.	6	2	9
2	Тема 2. Епістемологічна проблематика в історії філософії.	6	4	9
3	Тема 3. Проблема обґрунтування знання.	4	2	9
4	Тема 4. Пояснення і розуміння як механізми пізнання.	4	2	
5	Тема 5. Проблема істини. <i>Самостійна робота в групах та презентація.</i>	4	2	9
6	Тема 6. Переосмислення теоретико-пізнавальної проблематики в аналітичній традиції філософії засобами філософії мови та філософії свідомості.	4	2	10
7	Підсумкова контрольна робота	2		
	ВСЬОГО	30	14	46

Загальний обсяг **90 год.** в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота - **46 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна: (Базова)

1. Основи практичної філософії. Підручник.
2. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Том перший. – Вид. друге, виправл. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. – 576 с.
3. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. Під кер. Барбари Кассен. Пер. з фр. – Том другий – К.: Дух і літера, 2011. – 488 с.
4. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Том третій – К.: Дух і літера, 2013. – 328 с.
5. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Том четвертий – К.: Дух і літера, 2016. – 440 с.
6. Інваген П. ван Нарис про свободу волі. / П. ван Інваген. / Пер. з англ. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА. – 2016. – 344 с.
7. Лактіонова А. В. Практична філософія в контексті «лінгвістичного повороту». / А. В. Лактіонова. // Основи практичної філософії: підручник / А. М. Лой, А. О. Баумейстер, Т. І. Ящук та ін. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – С. 88-112.
8. Лактіонова А. В. Сучасний поворот до практичної філософії. / А. В. Лактіонова. // Губернський Л. В., Конверський А. Є., Бугров В. А. та інші, всього 31 особа. Філософія та політологія в структурі сучасного соціогуманітарного знання. (теоретичні та методологічні аспекти). Монографія. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2011. – С. 132-143.
9. Лактіонова А. В. Філософія дії: монографія. / А. В. Лактіонова. - К.: ВПЦ “Київський університет”, 20116. – 367 с.
10. Класики філософії мови від Платона до Ноама Хомського: Пер. з нім. А. Богачова, І Іващенко, К Ткаченка. – Київ: видавництво «Курс», 2008. – 536 с.

Додаткова:

1. Йосипенко О. М. Від мови філософії до філософії мови: проблема мови у французькій філософії другої половини ХХ – початку ХХІ століть. / О. М. Йосипенко. – К.: Український Центр духовної культури, 2012. – 479 с.
2. Крічлі С. Вступ до континентальної філософії. / С. Крічлі. – К.: ТОВ Стилос, 2008. – 152 с.
3. Спасенко Н. М. Концепт життєсвіту у конструктивізмі Ерлангенсько-Констанцької школи. / Н. М. Спасенко. // Практична філософія. – К.: Парапан, 2004. – № 4 (№ 14). – 232 с. – С. 195-202.
4. *Audi R.* Action, Intention, and Reason / R. Audi. – N. Y. : Cornell University Press, 1993. – 362 p.
5. *Aune B.* Reason and Action / B. Aune. – Dordrecht (Holland) : D. Reidel Publishing Company, 1977. – 207 p.
6. *Barnes E.* Emergence and Fundamentality. / E. Barnes. // *Mind*, 2012, № 121 (484). – P. 873-901.
7. *Davidson D.* Inquiries into Truth and Interpretation / D. Davidson. – Oxford : Clarendon Press, 1984. – 292 p.
8. *Normativity* / ed. by J. Dancy. – Oxford : Blackwell Publishers Ltd, 2000. – 143 p.
9. *Schellenberg S.* Experience and Evidence / S. Schellenberg // *Mind*, 2013. – Vol. 122. – P. 699–747.
10. *Sehon S.* Teleological Realism: Mind, Agency, and Explanation. / S. Sehon. – Cambridge MA: MIT Press, 2005. – xii, 245 p.
11. *Searle J.* Collective Intentions and Actions / J. Searle // *Intentions in Communication* / ed. by P. R. Cohen, J. Morgan. – Cambridge, Mass. : MIT Press, 1990. – P. 401–16.
12. *Wilson G.* The Intentionality of Human Action / G. Wilson. – Stanford, CA : Stanford University Press, 1989. – xi. – 299 p.

